

Plānotā vēja parka "Latflora" iespējamās ietekmes uz kultūras mantojumu parka apkārtnē un teritorijā vērtējums

Apkopojot informāciju par kultūras mantojumu plānotā vēja elektrostaciju parka „Laflora” apkārtnē, konstatēts, ka 12-6-5km attālumā atrodas ap 30 dažādu tipoloģisko un vērtību grupu valsts aizsargātu kultūras pieminekļu. Lielākā daļa no tiem iekļaujas teritoriāli kompaktās vienībās, ko iezīmē apdzīvotu vietu centri (piem. Bērze, Līvberze, Valgundes klostera apbūve). Daļa objektu ir savrupi (piem. Kapsargu senkapi, Ķīšu senkapi, atsevišķas ēkas, kas ir arhitektūras pieminekļi, vēsturiskas piemiņas vietas un apbedījumu vietas).

Plānotā vēja parka apkārtnē ir arī virkne senlietu savrupatradumu vietu, kas varētu būt norāde par vēl neatklātiem arheoloģijas objektiem.

Aizsardzībā esošie pieminekļi 2019.gada 29.novembrī tika apsekoti dabā, novērtējot plānotā vēja parka eventuālo ietekmi uz tiem un uz apkārtējo ainavu.

Kaujas vieta – Ložmetējkalns (valsts nozīmes vēstures piemineklis nr.31.) atrodas ap 12km no plānotā vēja parka Z gala. Bijušajā Ziemassvētku kauju piemiņas dabas parka teritorijā, ko izveidoja 1995.gada, atrodas Pirmā pasaules kara nocietinājumu sistēmas, karavīru apbedījumu vietas, piemiņas zīmes. Domājams, ka skaidrā laikā vēja parka rotoru konstrukcijas būs saskatāmas no skatu torņa, kas atrodas Ložmetējkalnā. Ja arī tā, tad vēja rotoru aizņems tikai niecīgu daļu no kopējās panorāmas (1.,2.att.).

Kompleksā atrodas arī Latvijas Kara muzeja filiāle "Zemassvētku kauju muzejs "Mangalu" mājās (izveidots 2005.gadā) (2.,3.att.).

Vairākus tūkstošus ha plašo dabas parka teritoriju pārsvarā klāj meži un purvi, tāpēc vēja parka vēja ģeneratori varbūt būs ieraugāmi tikai atsevišķos rakursos. Uz minētajiem vēsturiskajiem objektiem vēja parka izveide negatīvu ietekmi neradīs.

1.att. Skatu tornis Ložmetējkalnā, no ZAA

2.att. Skats uz vēja parka pusi no Ložmetējkalna skatu torņa, no ZZA

3.att. Ziemassvētku kauju muzejs, no D

4.att. Skats uz vēja parka pusi no Ziemassvētku muzeja teritorijas, no Z

Tīreļos, ap 9km uz Z no vēja parka atrodas Kapsargu senkapi (vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis, nr. 1020). Tie ierīkoti kāpā uz R no Kalnciema kapiem (NKMP PDC inv.nr. 27711/6770-3 I). Senvietas aptuvenās koordinātas – 474182E, 299455N. Iespējams, ka skaidrā laikā vēja parka agregāti kādā no rakursiem pamalē būs redzami, bet nekādu negatīvu ietekmi uz pieminekli tas neradīs (5.,6.att.).

5.att. Kapsargu senkapi, no DAA

6.att. Skats uz vēja parka pusi no Kapsargu senkapiem, no ZZA

Apdzīvotā vietā Dambjos (Kalnciemā) ap 6km no vēja parka Z gala kompaktā grupā atrodas divi arhitektūras pieminekļi un 1.Pasaules kara brāļu kapi. Kalnciema (Klīves) luterāņu baznīca (1854.) ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5257, Kalnciema skola (1924.) - vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5258. Ap baznīcu ir apbedīti vairāki simti vācu un krievu karavīru, kas krituši 1917.gadā (Lismanis, 1999,134.) (7.,8.att.). No šiem objektiem uz vēja parka pusi ir līdzena, klaja teritorija ar nelieliem krūmu puduriem (9.att.). Šeit vēja rotoru būs redzami, īpaši no Klīves baznīcas torņa.

Taču kultūras mantojumam nav apdraudējuma. Ainavas norobežošanai vēja parka virzienā iespējams veidot koku stādījumus.

7.att. Kalnciema (Klīves) luterāņu baznīca ar brāļu kapiem, no D

8.att. Kalnciema skola, no R

9.att. Skats no Kalnciema skolas uz vēja parka pusi, no ZA

Jāpiezīmē, ka Lielupes labais krasts posmā no Dambjiem līdz pat Jelgavas pievārtei ar nelieliem izņēmumiem ir līdzens, klajš, bez koku apauguma. Tāpēc no ceļa P99 vēja parka agregāti pārsvarā būs redzami (10.att.).

10.att. Skats no ceļa P99 uz vēja parka pusi pie Valgundes iepretī Laukaiņu mājām (šķēpa gala savrupatraduma vieta), no ZA

Kompaktā grupā atrodas virkne arhitektūras pieminekļu Rīgas pareizticīgo sieviešu klostera teritorijā. Tajā ietilpst Kristus apskaidrošanās pareizticīgo baznīca (1897.) – valsts nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5262, kapella (1897.) – vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, nr. 5261 un Jāņa Trepnieka pareizticīgo baznīca (1897.) – vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5260. Pati klostera apbūve (1897.) kā ansamblis ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5259. Baznīcās kā mākslas pieminekļi ir gleznojumi un ikona. Klosteris ar būvēm atrodas ap 6km attālumā no vēja parka austrumu malas. Tā kā klostera apbūve atrodas mežā, tad vēja parka agregāti no tā teritorijas nebūs ieraugāmi. Kultūras mantojumam vēja parka izveide apdraudējumu neradīs (11.,12.att.).

11.att. Rīgas pareizticīgo sieviešu klosteris, no ZZR

12.att. Skats no Rīgas pareizticīgo sieviešu klostera uz vēja parka pusi, no A

Vairāki valsts aizsargāti kultūras pieminekļi ir Jelgavas teritorijā. Ap 10km no vēja parka atrodas Ģintermuižas, vēlāk slimnīcas apbūve (19.gs.beigas-20.gs. 30.gadi) Filozofu ielā 69. Tas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis ar valsts aizsardzības nr.5136. Tā kā objekta teritorijā un apkārtnē ir apbūve un visai daudz vecu koku, tad domājams, ka vēja parka rotoru pārsvarā nebūs ieraugāmi (13.,14.att.).

13.att. Ģintermuiža, no ZR

14.att. Skats no Ģintermuižas vēja parka virzienā, no DA

Jelgavā aptuveni 10km attālumā no vēja parka Būriņu ceļā 8a atrodas vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis - dzīvojamā ēka Kalna Būriņi (1830.), valsts

aizsardzības nr.5107. Ēkas atrašanās vietas aptuvenās koordinātas – 480232E, 277160N. Ap ēku ir veci koki, arī attālums līdz vēja parkam ir ievērojams, tāpēc rotoru nebūs redzami, negatīva ietekme nav gaidāma (15., 16.att.).

15.att. Dzīvojamās ēkas Kalna Būriņi gruntsgabals Jelgavā, Būriņu ceļā 8a, no DR

16.att. Skats uz vēja parka pusi no Kalna Būriņu mājām, no DA

Jelgavas pilsētas ZR nomalē pie 4.līnijas un Meža ceļa, pie šķidro atkritumu izgāztuves atrodas Naudas (Dieva) kalniņš, Laupītāju pils – nostāstu vieta

(vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis nr. 982). Šī senvieta ir vairāk nekā 5km attālumā no plānotā vēja parka D gala. Naudas kalniņa atrašanās vietas aptuvenās koordinātas – 478467E, 280762N. Naudas kalniņš ir mežā, tam nav apdraudējuma no vēja parka izveides (17.,18.att.).

17.att. Naudas (Dieva) kalniņš, Laupītāju pils – nostāstu vieta (mežā aiz atkritumu glabātavas), no DR

18.att. Skats no Naudas (Dieva) kalniņš, Laupītāju pils – nostāstu vietas vēja parka virzienā, no DA

Jau minēts, ka plānotā vēja parka apkārtnē ir virkne piemiņas un apbedījumu vietu, kas saistītas ar dažādiem militāriem notikumiem. Piemiņas zīme – piemineklis Ziemeļlatvijas partizāniem, kas šajā vietā nolaida no sliedēm bermontiešu bruņu vilcienu, atrodas dzelzceļa malā pie bijušās Svētes stacijas pārbrauktuves (pieminekļa aptuvenās koordinātas – 476812E, 278121N). Piemiņas zīme ir ap 7km attālumā no vēja parka D malas. Šķiet, ka mežu masīvs aizsegs skatu uz vēja parka ģeneratoriem (19.,20.att.).

19.att. Piemineklis Ziemeļlatvijas partizāniem (balta stēla attēla dibenplānā), no A

20.att. Meža masīvs uz vēja parka pusi no Ziemeļlatvijas partizānu pieminekļa, no DDA

Dorupes ciemam dienvidos atrodas Ķīšu senkapi (vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis Nr.987.). Senkapi atrodas lapu koku pudurī starp Ķīšu un Spāru mājām, tos iezīmē neliels reljefa pacēlums (NKMP PDC, inv. nr.27692/6751-4 I) . Senvietas aptuvenās koordinātas – 472756E, 275103N. Iespējams, ka skaidrā laikā vēja parka rotoru būs redzami, jo mežu masīvi, kas varētu tos nosegt, atrodas ap 2km attālumā no senkapiem. Teritorija līdz mežiem ir klaja, līdzena.

21.att. Ķīšu senkapi, no R

22.att. Skats no Ķīšu senkapiem uz vēja parka pusi, no DDR

Ceļa P96 dienvidu malā ap 2km no Dorupes ciema ir Pūri-1920.gadā celta dzīvojamā ēka, kas ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr.5210. Objekts atrodas ap 11km no vēja parka D malas. Ēku ieskauj koku stādījumi, kas nosedz skatu vēja parka virzienā. Taču no ceļa P96 un P97 posmā līdz pat Glūdas stacijai un ciemam Nākotne Z virzienā ir klaji, līdzeni lauki līdz pat apvārsnim, tāpēc domājams, ka skaidrā laikā vēja parka agregātu silueti būs saskatāmi. Tas gan nekādi neietekmē Pūru mājas aizsardzību (23.,24.att.).

23.att. Dzīvojamā ēka Pūri, no ZR

24.att. Skats uz vēja parka pusi no Pūru ēkas puses, no DR

Trīs km no Pūriem Glūdas stacijā ir divas skaistas dzelzceļa stacijas ēkas, kas būvētas 1927.gadā un ir vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi (valsts aizsardzības nr. 5209.). Ēkas ir ap 14km attālumā no vēja parka D malas. Ņemot vērā, ka teritorija uz Z vēja parka virzienā ir līdzena un klaja, skaidrā laikā pie pamales vēja parka iekārtas varētu būt samanāmas, bet ēkas tas, protams, neietekmēs (25.,26., 27.att.).

25.,26.att. Glūdas stacijas divas ēkas, no DA, no DR

27.att. Skats no Glūdas stacijas uz vēja parka pusi, no DDA

Ap 9km no vēja parka D malas Aučos ir divas valsts aizsargātas 19.gs. ēkas - kūts (vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, nr.5213) un klēts (vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, nr. 5212). Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis ir arī Auces muižas apbūve Aučos kopumā (valsts aizsardzības nr. 5211) (28.,29.att.). Attālums līdz vēja parkam ir ievērojams, ap 10km. Tomēr vieta tika apsekota, jo teritorija uz ZA, uz vēja parka pusi, ir līdzena un

klaja līdz pat apvārsnim. Skaidrā laikā vēja parka vēja iekārtas, domājams, būs saskatāmas, bet ietekmes uz kultūras objektiem tam nebūs.

28.att. Auces muižas klēts, kūts, apbūve Aučos, no DAA

29.att. Skats uz vēja parka pusi no Aučiem, no DR

Nepilnu 9km attālumā no vēja parka DR malas ir arī Latvijas pirmā prezidenta K.Ulmaņa dzimto māju vieta "Pikšas", kas ir valsts nozīmes vēsturiska notikuma vieta ar valsts aizsardzības nr. 9259. Mājās iekārtots muzejs. Skatu vēja parka virzienā aizsedz koku stādījumi (30.,31.att.).

30.att. Latvijas pirmā prezidenta K.Ulmaņa dzimto māju vieta "Pikšas", no Z

31.att. Skats uz vēja parka pusi no "Pikšām", no DR

Līvberzē ir vairāki valsts aizsargāti objekti. Daži no tiem ir visai bēdīga saglabātības stāvoklī. Līvberzes ciema A daļā ir Upesmuižas labības klēts (1837.), kas skaitās valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (valsts aizsardzības nr. 5236). Ēka ir ap 5km no vēja parka DR malas. Skatu vēja parka virzienā aizsedz koki un ciema apbūve (32.,33.att.).

32.att. Upesmuižas labības klēts Līvberzē, no DR

33.att. Skats no Līvberzes labības klēts vēja parka virzienā, no DRR

Ap 350m uz Z no klēts ciema A daļā ir II Pasaules karā kritušo karavīru apbedījumi. Vieta ir vairāk nekā 5km attālumā no vēja parka. Skatu šajā virzienā gandrīz pilnīgi aizsedz koku stādījumi un apbūve (34.,35.att.).

34.att. Brāļu kapi Līvberzē, no DR

35.att. Skats uz vēja parka pusi no Līvberzes brāļu kapiem, no DRR

Līvesmuižā, apmēram 3,5km uz Z no Līvberzes ciema centra atrodas Līvberzes muižas kungu māja (18.gs.), kas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (valsts aizsardzības nr. 5237), taču tā ir kritiskā aizsardzības stāvoklī. Ēka atrodas ap 5km no vēja parka, skatu uz to aizsedz kungu mājas parka stādījumi (36.,37.att.). Jāpiebilst, ka no ceļa 1064 (Līvberze – Kaigu ciems - Kalnciems) ainava vēja parka virzienā ir klaja un atklāta, tāpēc rotoru stāvi būs labi redzami gandrīz visā ceļa garumā.

36.att. Līvberzes muižas kungu māja, no DA

37.att. Skats no Līvberzes muižas kungu mājas vēja parka virzienā, no R

Uz R no Līvberzes, netālu no Līvberzes stacijas ir 2 valsts aizsargāti arhitektūras pieminekļi - Līvberzes katoļu baznīca (1648.) – valsts noz. arhitektūras piemineklis (valsts aizsardzības nr. 5234) un Līvberzes krogs (18.gs.1.puse) – valsts nozīmes arhitektūras piemineklis ar aizsardzības nr. 5235. Abas celtnes ir vairāk nekā 7km attālumā no vēja parka DR malas. Baznīca ir labā aizsardzības stāvoklī, to ieskauj koku stādījumi. Tāpēc skatā

uz vēja parku rotoru varētu būt neredzami, īpaši lapu laikā. Ārpus baznīcas teritorijas skatu vēja parka virzienā nekas neaizsedz (38.,39.att.).

38.att. Līvberzes katoļu baznīca, no R

39.att. Skats uz vēja parka pusi no teritorijas blakus Līvberzes katoļu baznīcai, no DRR

Līvberzes krogs, kas atrodas ceļa P98 D malā, ir ļoti sliktā saglabātības stāvoklī. Skatu no tā uz vēja parka pusi daļēji aizsedz ceļmalas un kapsētas koku stādījumi (40.att.).

40.att. Līv bērzes krogs, no ZR

Bērzes ciemā, kas atrodas ap 9km no vēja parka DR malas, arī ir virkne valsts aizsargātu kultūras pieminekļu. Ciema centrā ir Bērzes ev.lut.baznīca, kas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (valsts aizsardzības nr.4879)., tai blakus uz D atrodas kapliča (vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr.4875). Abas ēkas skatā uz vēja parka pusi aizsedz koku stādījumi (41.,42.att.).

41.att. Bērzes ev.lut.baznīca un kapliča, no R

42.att. Skats no Bērzes ev.lut. baznīcas puses vēja parka virzienā, no DR

Ciematic D daļā pie Bērzes upes atrodas Bērzes muižas apbūve, kas ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr.4880. Tai blakus uz D atrodas Bērzes ūdensdzirnavu apbūve, kas arī ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis (nr. 4876). Ap 400m uz DA no dzirnavām pie Mazstrazdu māju ceļa nelielā paugurā atrodas Strazdu viduslaiku kapsēta (Kapu kalns) (vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis, valsts aizsardzības nr.740). Ziņas par senlietu un kaulu atradumiem ir no 1923.gada (LNVM AD dokumentu krājums, kolekcijas nr. AO 236008-7; NKMP PDC inv.nr. 32406/7910 I). Senkapu aptuvenās koordinātas – 466279N, 281605E.

Visus šos Bērzes ciema D daļas valsts aizsargātos kultūras pieminekļus, kas atrodas ap 9km attālumā no vēja parka, šajā virzienā aizsedz gan parka stādījumi, gan Bērzes upes krastu apaugums, gan pārējā ciemata apbūve. Vēja parka izveide nekādā veidā neapdraud šo kultūras mantojumu (43., 44.att.).

43.att. Bēzres dzirnavu apbūve, no DDA

44.att. Skats vēja parka virzienā no Bēzres pie dzirnavām, no DRR

Brakškos, pie Jelgavas-Ventspils dzelzceļa, atrodas dzīvojamā ēka Kuzmas Brakški (1938., vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis nr. 5238). Ēka ir viesu nama "Upenieku muiža" kompleksā ap 6km no vēja parka. Viesu namu ietver koku stādījumi, tuvumā ir citas ēkas, kas varētu aizsegt skatu vēja parka virzienā (45.,46.att.).

45.att. Kuzmas Brakšķu ēku komplekss, no Z

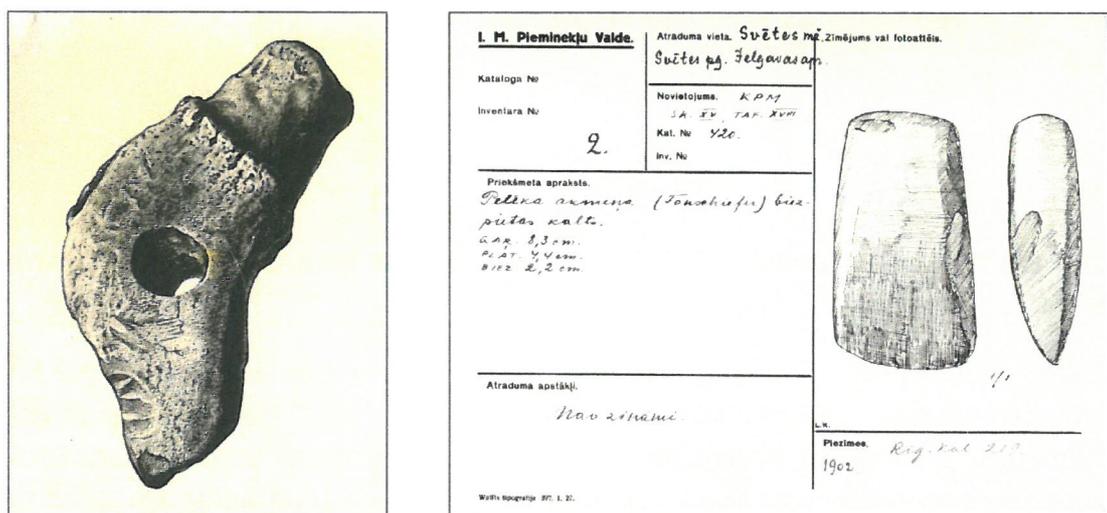
46.att. Skats no Kuzmas Brakšķu ēku kompleksa vēja parka virzienā, no DDR

Jau minēts, ka plānotā vēja parka apkārtnē ir vairākas senlietu savrupatradumu vietas. Piemēram, Svētes pagastā pie Sildedžu mājām, būvējot Jelgavas-Dobeles šoseju, 1925.gadā atrasti apbedījumi, kas datējami ar viduslaikiem (LNVM AD dokumentu krājums, inv.nr, CVVM 236385:1-6), Valgundes pagastā pie Laukaiņiem atrasts šķēpa gals (LNVM AD inv.nr. Inv.nr. AO 256506:1-2; 10.att.), bet Lielupes kreisajā krastā pie Stūrmaņiem pirms Pirmā pasaules kara izskalotas senlietas un kauli (LNVM AD inv.nr. Nr.

AO 236459). Ir ziņas, ka plānotā vēja parka apkārtnē atrasti arī depozi. Glūdas pagastā pie Egleniekiem 1937.gadā atrasts 18.gs.sākuma metāla trauku depozi (misiņa katls, alvas šķīvi) (LNVM AD inv.nr.CVVM 236104:1-6), Kalnciema būvmateriālu kombināta teritorijā 1973.gadā atrasts 17.gs. monētu depozi (Ducmane, Ozoliņa, 2009.,181.). Šīm ziņām galvenokārt ir informatīvs raksturs, tās tikai liecina par apdzīvotību un saimnieciskajām aktivitātēm plānotā vēja parka apkārtnē. Vēja parks uz eventuālām senvietām neatstās negatīvu ietekmi, vienīgi vēršama uzmanība uz iespējamiem atradumiem komunikāciju, kabeļu tranšeju u.c. infrastruktūras objektu veidošanas laikā ap plānoto vēja parku.

Plānotā vēja parka tuvumā zināmi vairāki akmens laikmeta senlietu atradumi, kas liecina par apdzīvotību senatnē. Lielupē, rokot tilta balstu pie Kalnciema, 4m dziļumā saprapeļa slānī atrasts raga cirvis ar kāta caurumu (L.Vankinas 1959.gada ziņojums (LNVM AD inv. nr. CVVM 236207:1-2, priekšmeta Inv.nr.A 11662)). Cirvis datējams ar vidējo vai vēlo mezolītu (6000-5400.g.pr.Kr.). Lielupes kreisajā krastā bij. Krasta pamatskolas dārzā atrasts krama bultas gals (1970.g.ziņojums, LMVN AD inv. nr. CVVM 236208, A 12128). Priekšmets datējams vidējo-vēlo neolītu (4100.-1800.g.pr.Kr.).

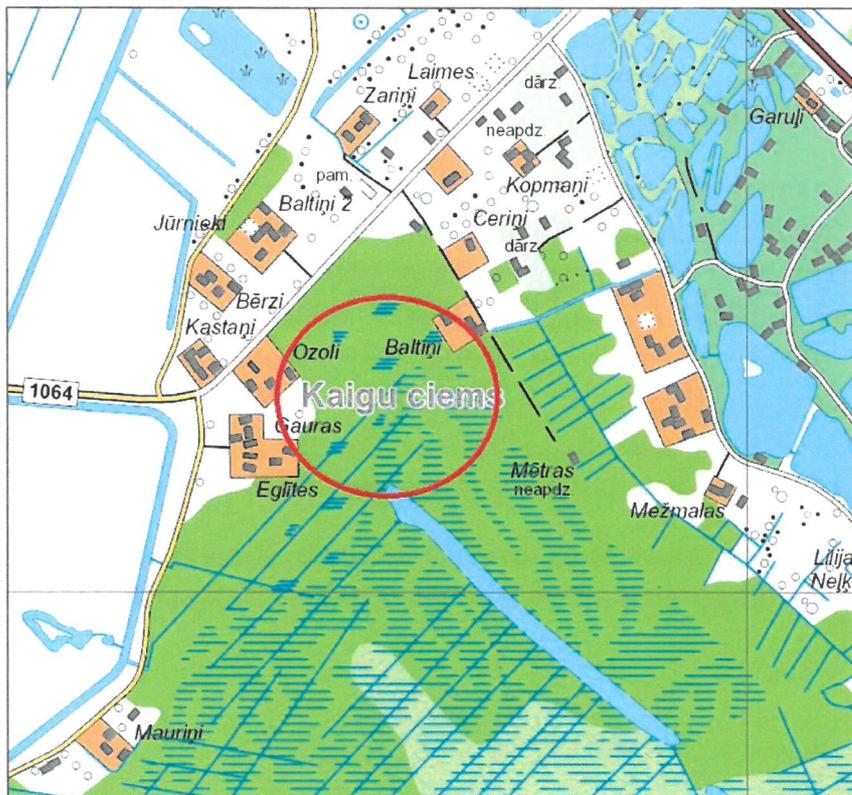
Ir ziņas par akmens kalta un akmens cirvja fragmenta atradumiem Svētes muižas apkārtnē. Kalts attiecināms uz vēlo neolītu (2900.-1800.g.pr.Kr.).

47.att. Lielupē atrastais raga cirvis un akmens kalts no Svētes muižas

Nozīmīga informācija atrodama Kalnciema novadpētnieka V.Čakara ziņojumā, kas rakstīts 1990. gadu beigās un glabājas NKMP PDC (Inv. Nr. 20812-9I). Pie tajā minētajiem faktiem jāpakavējas sīkāk. V.Čakars uzzinājis, ka 1950.gadu sākumā, kūdru rokot Kaigu purva ziemeļu galā ap 4m dziļumā atrakta sena apmetne. Apmetne atradusies starp Bērzes ielu un tās atzarojumu uz Mētrām. Varētu būt, ka apmetne bijusi ziemeļos tagadējā dabas lieguma Natura 2000 "Kaigu purvs" teritorijai (48.att.). Apmetnes

centrālajā daļā atsegta no akmeņiem izlikta pavarda vieta ar ogļu un pelnu slāni. Blakus pavardam bijušas kaulu un asaku kaudzes. Ap pavardu puslokā bijušas it kā slieteņa paliekas. Tur atraduši akmens cirvjus ar kāta caurumu, bijuši krama naži, kasīkļi, šķēpu un bultu uzgaļi, kaula adata. Senlietas savāktas un nodotas skolā. Pēc tam kūdras rakšana turpināta, jo tieši zem apmetnes bijusi ļoti laba kurināmā kūdra.

48.att. Kaigu purvā 1950. gados nopostītās akmens laikmeta apmetnes iespējamā atrašanās vieta

Citā vietā kūdras karjerā lielā dziļumā atrasti kaut kādi akmeņi, tad kūdras rakšana apturēta uz 3 dienām.

Rokot kūdru pretī Līvberzes-Purmaļu ceļam (vieta nav lokalizēta) 2-2,5m dziļumā atrasta krustu šķērsu sagāzta ozolu birzs. Veidojot uzbērumu Kalnciema – Kaigu ceļam bijušās Kaigu ķieģeļnīcas rajonā un nostumjot kādu uzkalnu, esot izgāzti seni baļķu pamati. Atverot karjeru tagadējā Roņu zemē (vieta nav lokalizēta) un izveidojot dīķi, vairākas dienas bijis jāpūlas, lai aizvāktu apdegušu ozola baļķu režģveida konstrukcijas.

Ziņas par kokiem purvā sasaucas ar Pieminekļu valdē saņemto S.Lankupa 1939.gada ziņojumu par simtgadīga ozola stumbra atradumu četras pēdas dziļumā (LNVM AD inv. nr.CVVM 236007:1-2). Atraduma vieta ir pie Priežkalnu mājām rietumos Līvberzei.

Iepazīstoties ar LU Purvu institūta 1946.un 1948.gada mālu krājumu izpētes datiem, ziņojuma autors V.Čakars secinājis, ka apmetnes vieta bijusi ap 1km

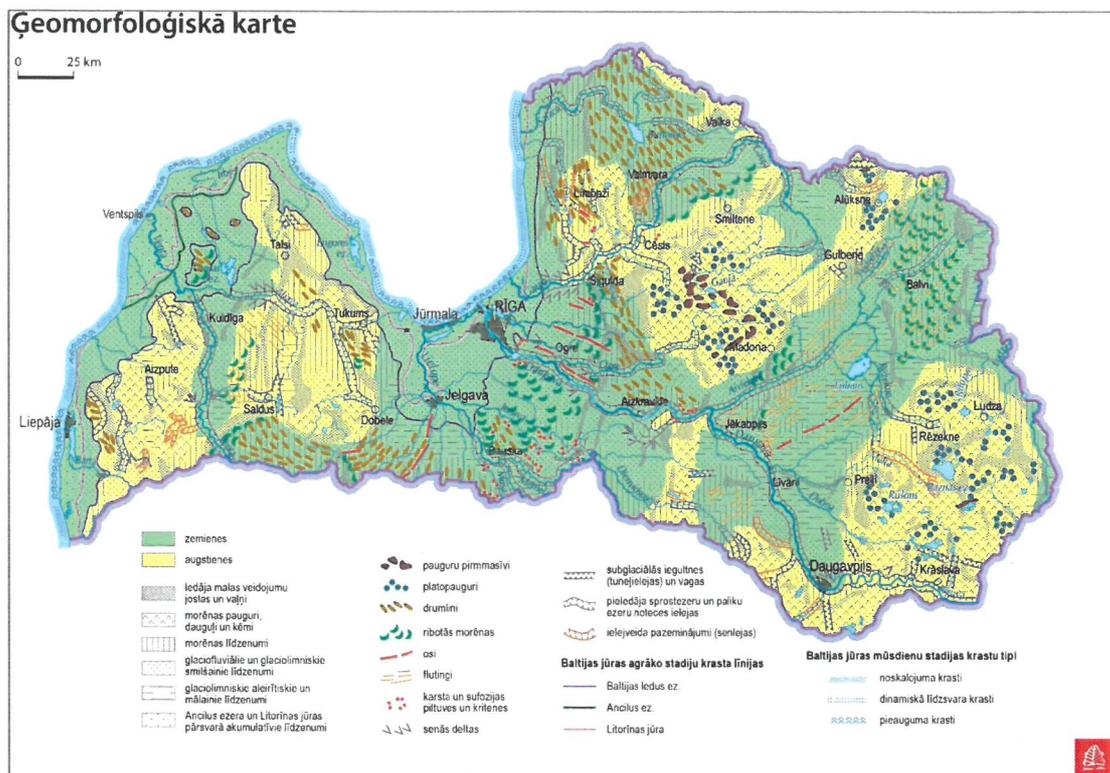
no kādreiz platās Vecās Bērzes upes sekla ezera ziemeļu krastā noārdītas kāpas nogāzē. Te bijusi senā Vecbērzes ieteka Lielupē.

V.Čakars 1968.gadā akmens laikmeta senlietas ievērojis Kaigu vidusskolā, līdzīgi priekšmeti 1970.gadā redzēti arī pāri upei Kalnciema vidusskolā. Pēc viņa domām tās bijušas ap 4000 gadus senas., t.i., tās attiektos uz vēlā (2900.-1800. Pr.Kr.) neolīta beigām.

Kultūras mantojuma apsekošanas laikā šī gada 29.novembrī tika iztaujāti Kalnciema skolas skolotāji. Diemžēl par skolai nodotajām senlietām neviens neko nezināja. Tās nebija atrodamas arī skolas muzejā.

No teorijas viedokļa, savietojot atrasto senlietu datējumu un ziņas par nopostīto apmetni Kaigu purva Z daļā ar Baltijas jūras attīstības stadijām, redzams, ka tie sakrīt ar Litorīnas jūras veidošanās laiku ap 6000g.pr.Kr. Globālāku procesu rezultātā Litorīnas jūra appludināja lielāko upju lejteces un daļu piekrastes. Ūdens līmenim krītoties, piekrastē izveidojās jūras lagūnas, kuru vietas mūsdienās iezīmē piekrastes ezeri. Klimats kļuva siltāks, iestājās mitrais atlantiskā klimata periods, kas ilga apmēram 3300 gadus. Veģetācijā pārsvaru sāka gūt platlapju meži ar ozoliem, vīksnām, liepām u.c. Ozolu skaits palielinājās pat 4 reizes, veidojās veselas ozolu birzis. Klimata ietekmē strauji veidojās purvi, kā rezultātā daudzas senās ezeru piekrastes apmetnes "ieauga" kūdrā, mitrajā vidē labi saglabājoties koka priekšmetiem un koka konstrukcijām (Vasks, 2015, 29.-30.). Viss minētais sasaucas ar tām liecībām, kas iegūtas par Kaigu purvu.

Kā redzams Latvijas ģeomorfoloģiskajā kartē (49.att.), tad Litorīnas jūras līča krasti (kartē rozā līnija) ietver Lielupes – Vecbērzes – Svētes upju baseinu un ir tuvi Kaigu purva kontūrai, kur agrāk bijis piejūras lagūnas ezers, kas laika gaitā pārpurvojies. Tā krastos no vēlā mezolīta līdz pat neolītam potenciāli varēja apmesties cilvēki un veidot apmetnes. Par vienu no tām liecina V.Čakara ziņojums.

49.att. Latvijas ģeomorfoloģiskā karte ar Baltijas jūras attīstības fāžu attēlojumu

(karte no: <https://enciklopedija.lv/skirklis/26548-Latvijas-reljefs>)

Jāpiezīmē, ka purvos ir atrastas Latvijas vēsturei nozīmīgas, unikālas liecības. Var minēt Rucavas novada Tīras purva depoziātu. Kūdras racēji 1936.gadā uzgāja senlietu noguldījumu, kurā bija ap 40 priekšmetu, tajā skaitā koka vairogs, rupja auduma apmetnis, citi auduma fragmenti, dzeramais rags, bronzas aproces u.c. Domājams, ka tas ir ziedojuma depoziāts, kas datējams ar 9.gs. (LNVM AD inv. nr. AA166).

19.gs. beigās Kocēnu pagasta Breidiķu purvā, rokot kūdru, atrada nelielu sakrālas nozīmes oša koka laiviņu (50.att.). To uzskatīja par 10.-11.gs.darinājumu, tomēr 2018.gadā C14 analīžu rezultāti parādīja, ka laiviņa gatavota 8 gadu tūkstošus pirms Kristus (vidējā mezolītā) un ka tā ir senākais atrastais koka priekšmets Latvijā. Tas ir unikāls atradums visas Austrumeiropas un Ziemeļeiropas mērogā (LNVM 2019.gada novembra Ziņnesis, http://lnvm.lv/?page_id=2270).

50.att. Kocēnu pag. Breidiķu purvā atrastā oša koka laiviņa – senākais koka priekšmets Latvijā

Izstrādājot Latvijas purvus, atrastas senu ceļu vietas, vienkoču laivas, senu dzīvnieku atliekas u.c. organiskas izcelsmes objekti, kas purvā bezgaisa apstākļos ir saglabājušies līdz mūsu dienām.

Dānijas purvos nereti atrasti arī cilvēku ķermeņi – sodītu vai upurētu personu mirstīgās atliekas.

Secinājumi un ieteikumi par plānotā vēja parka "Latflora" ietekmi uz ainavu un kultūras mantojumu vēja parka apkārtnē un teritorijā

Vēja parku "Latflora" plānots veidot Viduslatvijas zemienes Tīreļu līdzenumā, kur apkārtnē ir līdzena, daudzviet klaja, labi pārskatāma. Tajās vietās, kur skatu punkta tiešā tuvumā nav mežu, apbūves vai citu šķēršļu, parka rotoru būs ieraugāmi vairāku kilometru attālumā. Tomēr var teikt, ka vēju turbīnu silueti Latvijas kultūrainavā nav nekas jauns, nezināms un neparasts. Latvijā pirmās divas vēja turbīnas uzstādītas jau 1995.gadā Ainažos. 2002.gadā vēja parks izveidots Grobiņā. Ģeneratori uzstādīti Sārnatē, Užavā, Glūdā u.c. vietās. Ja agregātu silueti kādā ainavas posmā ir nevēlami, tad var veidot lokālus koku stādījumus vai cita veida barjeras ainavas koriģēšanai.

Uz valsts aizsargāto kultūras mantojumu, kas atrodas plānotā vēja parka apkārtnē, vēja parks negatīvu iespaidu neatstās. Neviena valsts aizsargātā kultūras pieminekļa aizsardzības zonas (500m) tuvumā vēja rotoru netiks būvēti. Tuvākie aizsardzībā ņemtie kultūras pieminekļi atrodas 5-6km attālumā no vēja parka. Lokālās ainavas koriģēšanai kultūras pieminekļa tuvumā, ja nepieciešams, var veidot koku stādījumus vai citus panorāmu organizējošus objektus.

Pašā vēja parka teritorijā, veicot rotoru uzstādīšanas darbus, veidojot ceļu un kabeļu infrastruktūru, jāpievērš uzmanība tam, vai purvā neatklāsies kādas akmens laikmeta apmetnes paliekas, senlietas, konstrukcijas vai citi objekti ar kultūrvēsturisku nozīmi. Ņemot vērā Kaigu purva ģeomorfoloģisko situāciju, ziņas par akmens laikmeta senlietu atradumiem, 1950.gados nopostīto apmetni un citiem atradumiem purvā, ir visai liela varbūtība, ka tādi atklājumi ir iespējami. Tāpēc eksperta prasība būtu, lai parka izveides posmā, kad notiek kūdras slāņu pārvietošanas vai rakšanas darbi, tiktu piesaistīts kvalificēts arheologs, vēlams akmens laikmeta speciālists, kas periodiski apsektu objektu, paskaidrotu darbiniekiem, kā pazīt senatnes liecības un informētu, kā rīkoties, tādās atrodot.

Jebkurā gadījumā, ja darbu laikā purvā vai tā apkārtnē tiek atsegti kādi objekti, kam var būt kultūrvēsturiska nozīme, darbi šajā vietā nekavējoties pārtraucami un par šo faktu jāziņo Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldei. Iespējams, ka NKMP, saskaņojot vēja parka ierīkošanas projektu, izvirzīs vēl kādus papildus nosacījumus attiecībā uz kultūras mantojuma un ainavas aizsardzību.

Slēdzienu sagatavoja eksperts R.Ritums
2019.gada novembrī-decembrī

Pielikums I

Dabā 2019.gada 29.novembrī apsekoti sekojoši objekti:

- 1.Ložmetējkalns,
- 2.Ziemassvētku kauju muzejs,
3. Kapsargu senkapi,
- 4.Klīves baznīca, Kalnciema skola, brāļu kapi,
- 5.Senlietu savrupatraduma vieta pie Laukmaņiem,
- 6.Valgundes klosteris,
- 7.Ģintermuiža Jelgavā,
- 8.Ēka Kalna Būriņi Jelgavā,
- 9.Naudas (Dieva) kalniņš, Laupītāju pils – nostāstu vieta Jelgavā,
- 10.Piemineklis Ziemeļlatvijas partizāniem,
- 11.Ķīšu senkapi,
- 12.Dzīvojamā ēka Pūri,
- 13.Glūdas dzelzceļa stacijas ēkas,
- 14.Aučī – pusmuižas saimniecības ēkas,
- 15.Pikšas – K.Ulmaņa dzimtās mājas,
- 16.Līvbērzes klēts,
- 17.Brāļu kapi Līvbērzē,
- 18.Līvbērzes baznīca,
- 19.Līvbērzes krogs,
- 20.Līvbērzes muiža (Bērzes muižas kungu māja),
- 21.Bērzes baznīca un kapliča,
- 22.Bērzes muiža, Bērzes dzirnavas, Strazdu viduslaiku kapsēta,
- 23.Ēka Kuzmas Brakškos.

Brauciena laikā vērtēta vēja parka iespējamā ietekme uz ainavu.

Pielikums II

Pētījumā izmantotie avoti, literatūra un interneta resursi

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Arheoloģijas departamenta Arheoloģijas objektu apzināšanas dokumentācijas un senlietu krājums (Tekstā - LNVM AD inv. nr. CVVM..., AO..., A...)

Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Pieminekļu dokumentācijas centra materiāli (Tekstā – NKMP PDC inv.nr....)

Latvijas PSR arheoloģija, 1974., 374lpp.

A.Vasks No medniekiem un zvejniekiem līdz lopkopjiem un zemkopjiem (Latvijas aizvēstures senākais posms (10500-1.g.pr.Kr.), 2015.-183lpp.

K. Ducmane, A. Ozoliņa. Latvija Eiropā: monētu depoziiti 1.-20.gadsimtā, 2009., 223 lpp.

J.Lismanis. 1915.-1920. Kauju un kritušo karavīru piemiņai, R., 1999., 406 lpp.

V.Salnais un A.Maldups. Pagastu apraksti. 1935.-653lpp.

Latvijas pagasti. Enciklopēdija. I, II sēj., 2001, 2002.

Kartogrāfiskais materiāls

Interneta resursi, t.sk.

https://www.rvt.lv/GRAMATAS/Energjetikju_gramatas/14.ElektorstacijuEkspluatacija_ainars_knipskis.pdf

<https://enciklopedija.lv/skirklis/26548-Latvijas-reljefs>

<https://enciklopedija.lv/skirklis/27677-purvi-Latvij%C4%81>

http://lnvm.lv/?page_id=2270

u.c.